EURASIAN RESEARCH INSTITUTE
weekly
e-bulletin
12.06.2018-18.06.2018 • No: 168
ERI EURASIAN RESEARCH INSTITUTE
AKHMET YASSAWI UNIVERSITY
Weekly Analysis

EUR/KZT DÖVİZ KURUNUN GELİŞİMİ

Kazakistan Merkez Bankası (KMB) tarafından 31 Ocak 2018 tarihinde yayınlanan rapora göre, 2017 yılında bireyler tarafından yapılan avro yatırımları diğer finansal araçlar arasında ulusal para cinsinden en kârlısı olmuştur. Avro cinsinden mevduatların 2017 yılında yaklaşık %15.3'lük gelir artışı kaydettiği belirtilmiştir. Ayrıca, 2017'de herhangi bir yatırım yapmadan avro cinsinden para tutmak, yaklaşık %13.1 oranında gelir artışı getirmiştir. Öte yandan ABD doları, Kazak tengesi ve Rus rublesi cinsinden mevduatlar, sırasıyla %1.7, %14.9 ve %13.4'lük gelir artışı sağlamıştır. Böylece, EUR/KZT döviz kuru ülke insanları arasında daha fazla ilgi görmektedir. Bu noktada söz konusu döviz kurunun mevcut ve gelecekteki dinamiklerine bakmak önemlidir.

Genel olarak, avro, ülke vatandaşları arasında çok popüler bir yatırım aracı değildir. Örneğin, 2017'de Kazakistan Menkul Kıymetler Borsası'ndaki (KASE) toplam döviz ticareti içinde EUR/KZT ticaretinin payı sadece %6.5 olmuştur. Avrupa Para Birliği (APB) ülkeleri Kazakistan'ın başlıca ticaret ortakları arasında yer almasına rağmen, avro ülkede yaygın olarak kullanılmamaktadır. Örneğin, 2017'de Kazakistan Milli Ekonomi Bakanlığı İstatistik Komitesi'nden yapılan açıklamaya göre, ülkenin toplam ihracatının %43'ünden fazlası (20.97 milyar dolar) APB ülkelerine gitmiştir. Ayrıca, aynı dönemde Kazakistan'ın APB ülkelerinden yaptığı ithalat 4.41 milyar dolar olmuştur. Bu, ülkenin toplam ithalatının yaklaşık %15.3'ünü oluşturmaktadır. Genel olarak, APB ülkeleri Kazakistan'ın toplam ticaret hacminin üçte birinden fazlasını (%32.7) oluşturmaktadır. Bu rakam, ülkenin 2017'de %23.3'lük bir paya sahip olan eski Sovyetler Birliği ülkeleriyle ticaret hacmini bile aşmaktadır.

Avronun Kazakistan'da çok fazla işlem görmemesi nedeniyle EUR/KZT döviz kuru çapraz kur kullanılarak belirlenmektedir. Örneğin, EUR/KZT döviz kuru, USD/KZT ve EUR/USD döviz kurları oranlarına göre belirlenmektedir. Bu, EUR/KZT döviz kurunun, tengenin ABD dolarına karşı performansına ve avronun ABD dolarına karşı performansına bağlı olduğu anlamına gelmektedir. Dolayısıyla, avronun ABD doları karşısında değer kazanması durumunda EUR/KZT döviz kuru yükselecek, tengenin ABD doları karşısında değer kazanması durumunda ise EUR/KZT döviz kuru düşecektir.

2017'de tengenin avroya karşı değer kazanmasının temel faktörü, avronun dolar karşısında değer kazanması olmuştur. Örneğin, 2017'de EUR/USD döviz kuru %13 oranında artarak 1 avro için 1.21 dolara yükselmiştir. Bununla birlikte, aynı dönemde tenge dolar karşısında %0.3 oranında değer kazanarak dolar başına 332 tenge olmuştur. Dolayısıyla, EUR/KZT döviz kuru, avronun iyi bir performans göstermesi nedeniyle yükselmiştir. 2017 yılı başında 352 tenge olan 1 avro, 2017 sonunda 398 tengeye yükselmiştir.

Avro, birkaç nedenden ötürü ABD doları karşısında değer kazanmıştır. Bunun en önemli nedenlerinden biri, Avrupa Merkez Bankası (AMB) Başkanı Mario Draghi'nin AMB'nin para politikasında bazı düzenlemelerin olabileceğini açıklaması olmuştur. Parasal birliğin ekonomisini desteklemek amacıyla AMB'nin 2014 yılında başlattığı Parasal Genişleme (QE) programının kapatılması şeklinde düzenlemelerin yapılması imkânı getirilmiştir. Örneğin, 2014'te QE programının başlatılmasından önce EUR/USD döviz kuru 1 avro için 1.4 dolar olmuştur. Ancak, programın yürürlüğe girmesinden sonra, 2017 yılı başına kadar EUR/USD döviz kuru 1 avro için 1.01 dolara düşmüş ve yıl sonunda 1 avro 1.2 dolara yükselmiştir. QE programının kapatılması, avro cinsinden likiditenin kısılması anlamına gelecek ve bu da para biriminin değer kazanmasına yardımcı olacaktır. Ancak, QE programının 2017 yılında kapatılmamış olması dikkat çekicidir. Diğer bir neden de, APB'nin ekonomisinin 2017'de %2.5 oranında artarak on yıl içinde en yüksek büyüme oranına sahip olmasıdır. Bu, ekonominin %3.5 oranında büyüdüğü 2007'den bu yana en hızlı büyüme oranı olmuştur. 2017'deki büyüme oranının, Avrupa Komisyonu tarafından beklenen orandan daha yüksek olduğu belirtilmelidir. Yukarıda belirtildiği gibi, 2017 yılında ABD doları da tenge karşısında değer kaybetmiştir. ABD dolarının tenge karşısında değer kaybetmesi, temel olarak Kazakistan'da mali ve ekonomik durumun iyileşmesi ile ilgili olmuştur. Örneğin, 2017 yılında enflasyon %7.1 iken 2016 ve 2015 yıllarında sırasıyla %8.5 ve %13.6 olmuştur. Ülkenin reel GSYİH büyümesi 2017 yılında %4'e tekabül etmiştir. Bu, 2014'te petrol fiyatlarındaki düşüşten bu yana en yüksek oran olmuştur. Ayrıca, yabancı para cinsinden mevduatların payı 2017 yılında %52.44 iken 2016 ve 2015 yıllarında sırasıyla %62.24 ve %79.13 olarak gerçekleşmiştir.

EUR/KZT döviz kuru 2018'de de esas olarak USD/EUR kur oranına bağlı olacaktır, çünkü dış ve iç makroekonomik ve politik faktörlerin olumlu olması nedeniyle USD/KZT döviz kurunun önemli ölçüde değişmesi beklenmemektedir. Ayrıca 2018'in sonlarında AMB'nin, sonuçta QE programını durdurması beklenmektedir. Nitekim 2017'de APB bölgesinde enflasyon %1.5 seviyesine ulaşmıştır. Bu oran, bankanın %2'lik hedef oranına yakındır. Karşılaştırma için, 2016 ve 2015 yıllarında Avro Bölgesi'nde enflasyon oranı sırasıyla %1.1 ve %0.2 olmuştur. Dolayısıyla, enflasyonun AMB'nin hedef oranını aşmasını önlemek için, para otoritesi muhtemelen agresif tahvil alım programını durduracaktır. Çünkü bu, bölgedeki enflasyonun ana kaynağıdır. Yukarıda belirtildiği gibi, QE programının sona ermesi avro likiditesini azaltacaktır. Bu, para biriminin değer kazanmasına yardımcı olacaktır. Bazı araştırmacılar, EUR/USD döviz kurunun 2018'de 1 avro için 1.3 dolara ulaşmasını beklemektedirler.

Genel olarak, 2018 yılında avronun ABD doları karşısında 1 avro için 1.2 dolardan 1.3 dolara kadar değer kazanması (%8-%9 değer kazanması) ve USD/KZT döviz kurunun değişmeden kalması durumunda, 2018'de EUR/KZT döviz kuru %8-%9 oranında artarak 1 avro için 429-435 tengeye ulaşabilir. Bu, Kazakistan'da avro cinsinden olan mevduatların 2018'de %9-%10'luk bir faiz geliri sağlayacağı anlamına gelmektedir. Şu anda tenge cinsinden mevduatlar %12 civarında faiz oranı sunmaktadır. Bu nedenle, tenge mevduatları büyük olasılıkla 2018'de avroya göre daha yüksek getiri sağlayacaktır. Ancak eğer kişi istikrarlı bir para yatırımı arıyorsa, avro, 2018 için ABD dolarına göre daha iyi bir seçim olacaktır.

Yazar Daniyar Nurbayev,
Avrasya Araştırma Enstitüsü, Kazakistan

Politika, Dış İlişkiler ve Güvenlik

- Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) Cumhurbaşkanı Mustafa Akıncı, Sırbistan Cumhurbaşkanı Aleksandar Vuciç, Ukrayna Cumhurbaşkanı Petro Poroşenko ve Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Türkiye'nin Eskişehir kentinde düzenlenen TANAP projesinin açılış törenine katılmışlardır. Cumhurbaşkanları, bölgede ekonomik ilişkileri güçlendirmek ve genişletmek için ortaklaşa geliştirilen enerji projelerinin önemini vurgulamışlardır.
- Astana'da düzenlenen Hazar ülkeleri uzmanlarının çalışma toplantısında katılımcılar, bu yıl Ağustos ayında Aktau'da yapılması planlanan Hazar Ülkeleri Devlet Başkanları Zirvesi için hazırlık sürecini görüşmüşlerdir.
- Taşkent'e yaptığı ziyarette Kırgızistan Silahlı Kuvvetler Genelkurmay Başkanı Rayımberdi Düyşenbiyev, Özbekistan Savunma Bakanı Tümgeneral Abdulsalom Azizov ile bir araya gelerek savunma alanında Özbek-Kırgız işbirliğinin mevcut durumunu ve bu işbirliğinin geliştirilmesine yönelik perspektifleri görüşmüşlerdir. Ayrıca, taraflar, askeri alanda karşılıklı yararlı bağları güçlendirme konusunda görüş alışverişinde bulunmuşlardır. Toplantı sonucunda taraflar, bölgesel güvenliği sağlamak için askeri işbirliği planını imzalamışlardır.
- Azerbaycan hükümeti, 2018 için devlet bütçesindeki savunma harcamalarına tahsis edilen fon miktarını 2.739 milyar manattan (1.608 milyar dolar) 2.905 milyar manata (1.716 milyar dolar) artırmayı planladığını duyurmuştur. Ayrıca, savunma kuvvetleri için sağlanan fonların 1.366 milyar manattan (800 milyon dolar) 1.384 milyar manata (802.3 milyon dolar) artırılacağı belirtilmiştir.
- Duşanbe'ye yaptığı ziyarette Özbekistan Milli Güvenlik Servisi Başkanı İhtiyar Abdullayev, Tacikistan Milli Güvenlik Devlet Komitesi Başkanı Saymumin Yatimov ile bir araya gelerek terör, aşırılık ve uluslararası suç ile mücadelede iki ülkenin istihbarat teşkilatları arasındaki işbirliğini güçlendirme meselelerini tartışmışlardır. Toplantı sonucunda taraflar, uluslararası terörle mücadele, devlet sınırlarının korunması ve bilgi alışverişi konularında işbirliği anlaşmasını imzalamışlardır.
- Türkmenistan Dışişleri Bakanlığı, ülkenin 2019-2021 yılları arasında BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi'ne üye olarak seçildiğini bildirmiştir. Bu karar BM Genel Kurulu'nun 72. oturumunun 96. toplantısında alınmıştır.

Ekonomi, Finans ve Enerji

- Kazakistan Yatırım ve Kalkınma Bakanı Jenis Kasımbek'e göre, 2018 yılında ülkede rekor sayılabilecek olan 4,500 kilometre yol inşa edileceğini bildirmiştir. Geçtiğimiz yıllarda ülkenin yılda ortalama 2,500 kilometre yol yaptığı belirtilmiştir.
- Azerbaycan Devlet İstatistik Komitesi'nden yapılan açıklamaya göre, ülkenin GSYİH'sı, Ocak-Mayıs 2018 döneminde yaklaşık 29.29 milyar manat'a (17.2 milyar dolar) ulaşmıştır. Bu, geçen yılın aynı dönemine göre %1.1 daha fazladır. Ocak-Mayıs 2018'de ülkenin petrol dışı sektörlerinde üretilen GSYİH hacmi geçen yılın aynı dönemine göre %1.9 oranında artarken, petrol ve doğal gaz sektöründe herhangi bir büyüme gözlenmemiştir. Kişi başına düşen GSYİH hacmi 2,991.1 manat (1,756.1 dolar) seviyesinde kalmıştır.
- Azerbaycan Merkez Bankası (AMB) Başkanı Elman Rustamov'a göre, banka faiz oranını %11'den %10'a indirmiştir. AMB, ayrıca, faiz oranı sınırını %14'ten %12'ye düşürme kararı almıştır.
- Rusya hükümeti, katma değer vergisini (KDV) %18'den %20'ye artırma konusunda yasa tasarısını Devlet Duması'nın onayına sunmuştur. Vergi artışı, federal bütçenin 2019 yılından itibaren bir yıl için ek 620 milyar ruble (9.8 milyar dolar) almasını sağlayacaktır.
- Türkiye İş Kurumu'ndan yapılan açıklamaya göre, Mayıs 2018'de Türkiye'de 104,760 Türk vatandaşına yeni iş imkânı sağlanmıştır. Toplam istihdam edilen kişilerin %33'ünün kadın olduğu belirtilmiştir. Mayıs 2018'de Türkiye'de toplam 2,561 milyon kişi işsiz olarak kaydedilmiştir.
- Kazakistan Milli Ekonomi Bakanı Timur Suleymenov'a göre, 2018'in ilk beş ayında ülkenin GSYİH'sı %3.9 oranında büyümüştür. Artan yatırım faaliyeti ve düşen enflasyon sayesinde ekonomik iyileşmenin yaşandığı kaydedilmiştir. İlgili dönemde enflasyon oranı %6.2 seviyesinde kalmıştır. Bu, son üç yılın en düşük oranıdır.
- Rusya Merkez Bankası, hükümetin KDV'yi artırma kararı ve Mayıs 2018'de benzin fiyatlarındaki artışın enflasyonu aşması sonrasında net faiz oranını %7.25 seviyesinde tutmayı kararlaştırdığını açıklamıştır.

Toplum ve Kültür

- Rusya'da düzenlenen FIFA 2018 Dünya Kupası'nın açılış törenine FIFA Başkanı Gianni Infantino, Abhazya, Ermenistan, Azerbaycan, Beyaz Rusya, Bolivya, Kazakistan, Kırgızistan, Lübnan, Moldova, Panama, Paraguay, Ruanda, Güney Osetya, Tacikistan ve Özbekistan devlet ve hükümet başkanları, Suudi Arabistan Veliaht Prensi ve Kuzey Kore Yüksek Halk Meclisi Başkanı katılmışlardır.
- Kırgızistan Devlet Sınır Hizmetleri Halkla İlişkiler Dairesi'nden yapılan açıklamaya göre, 15-18 Haziran 2018 tarihleri arasında Kırgızistan'da Ramazan Bayramı ve Çin'de Duanwu Festivali kutlamaları nedeniyle Kırgızistan-Çin sınırındaki kontrol noktaları kapatılmıştır.
- Tahran'a yaptığı resmi ziyarette Kırgızistan Sivil Havacılık Ajansı Başkan Yardımcısı Bakıt Junuşaliyev, İran Ulusal Havacılık Örgütü Halkla İlişkiler Müdürü Reza Jafarzadeh ile bir araya gelerek hava taşımacılığı alanında işbirliğini ilerletmek için mutabakat anlaşmasını imzalamışlardır.
- Paris'e yaptığı resmi ziyarette Özbekistan Başbakan Yardımcısı Aziz Abduhakimov, UNESCO Dünya Mirası Merkezi Müdürü Mechtild Rössler ve Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi Danışma ve İzleme Müdürü Regina Durigello ile bir araya gelerek Özbekistan ve UNESCO arasında ilişkilerin güncel konularını tartışmışlardır. Ayrıca, taraflar, Özbekistan'da UNESCO Ülke Programı'nın geliştirilmesi dâhil olmak üzere ortak projelerin uygulanmasına yönelik beklentiler hakkında görüş alışverişinde bulunmuşlardır.
- Özbekistan devlet demiryolu taşımacısı olan Özbekistan Demiryolları verilerine göre, şirket Ocak-Mayıs 2018'de 9 milyon yolcu taşımıştır. Bu rakam, 2017 yılının aynı dönemine göre 300,000 daha fazladır. Ayrıca 2018'in beş ayında Özbekistan Demiryolları yaklaşık 28 milyon ton kargo taşımıştır. Bu, bir önceki yıla göre 309,000 ton daha fazladır.
- Rus hükümeti emeklilik yaşının erkekler için 65'e, kadınlar için 63'e kademeli olarak çıkarılmasına ilişkin tasarıyı onaylamıştır. Şu anda erkekler ve kadınlar için emeklilik yaşı sırasıyla 60 ve 55'dir. Tasarıda 2019'dan başlayarak emeklilik yaşının erkekler için 2028 yılına kadar 65 yaşa ve kadınlar için 2034 yılına kadar 63 yaşa ulaşması için yeterince uzun bir geçiş dönemi getirilmesi önerilmiştir.

EURASIAN RESEARCH INSTITUTE
Mametova 48, Almali, 050004,
Almaty / KAZAKHSTAN

Office: +7 (727) 279 97 94 Fax: +7 (727) 279 24 26
ayu.edu.tr • eurasian-research.org
info@eurasian-research.org

Hazırlayanlar
Lidiya Parkhomchik, Dauren Aben, Daniyar Nurbayev.